

Asia Lausuntopyyntö VM079:00/2012, lausunto metropolialueen esiselvityksestä

Valtiovarainministeriölle

Lausunnossaan kirkkohallitus tarkastelee metropolialueen esiselvitystä ja siinä esitettyjä vaihtoehtoisia kuntajakoselvitysalueiden malleja arvioimalla niiden vaikutuksia kirkon seurakunta- ja hiippakuntarakenteeseen.

Kirkkolain (1054/1993) 3 luvun mukaan kirkon jäsenet kuuluvat seurakuntiin, jolla kullakin on määrätty alueensa. Kielellisellä perusteella voi samalla alueella olla useampia seurakuntia. Seurakuntajaon tulee lisäksi noudattaa kuntajakoa siten, että kukin kunta on kokonaisuudessaan saman seurakunnan tai saman seurakuntayhtymän alueella. Siten saman kunnan alueella olevien seurakuntien on muodostettava seurakuntayhtymä.

Kirkossa vuonna 2012 aloitetussa rakenneuudistuksessa on lähdetty siitä, että seurakunta säilyisi jatkossakin seurakunnan jäsenen lähiyhteisönä, jossa lähidemokratia keskittyisi seurakunnan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, ja johon seurakuntalaisen on helppo samaistua ja tuntea osallisuutta. Sen sijaan seurakuntien talous- ja henkilöstöhallinto, kiinteistötoimi ja tietohallinto ovat tukitoimia, jotka voidaan tehokkaimmin, ammattitaitoisimmin ja taloudellisimmin toteuttaa suurissa yksiköissä. Siten kirkkohallituksen ehdottaman uudistuksen mukaan kukin seurakunta kuuluisi alueelliseen seurakuntayhtymään, joka olisi seurakuntien tehtävän toteuttamista tukeva kevytrakenteinen palveluorganisaatio ja jonka ulkorajat noudattaisivat kuntarajoja. Tämä kirkon rakenneuudistuksen päälinjaus on parhaillaan kirkolliskokouksen käsiteltävänä.

Esiselvityksen kohteena olleella 14 kunnan metropolialueella toimivat tällä hetkellä Helsingin, Espoon, Vantaan, Kauniaisten, Sipoon ja Kirkkonummen seurakuntayhtymät, joihin kuuluu yhteensä 40 seurakuntaa, sekä seurakuntayhtymiin kuulumattomat Järvenpään, Keravan, Tuusulan, Nurmijärven, Mäntsälän, Pornaisten, Hyvinkään ja Vihdin seurakunnat. Alueen seurakunnista suomenkieliset seurakunnat kuuluvat joko Helsingin tai Espoon hiippakuntaan ja ruotsinkieliset seurakunnat Porvoon hiippakuntaan. Esimerkiksi Helsingin seurakuntayhtymään kuuluvista 21 seurakunnasta kolme kuuluu kielellisellä perusteella Porvoon hiippakuntaan ja muut Helsingin hiippakuntaan.

Metropolialueen esiselvityksen ensimmäisessä vaihtoehdossa ”Suurkunnat ja sopimusyhteistyö” muodostettaisiin kaksi kuntajakoselvitysalueetta, pääkaupunkiseudun kunta ja Keski-Uudenmaan kunta. Pääkaupunkiseudun kuntien kuntajakoselvitysalueella olevista seurakunnista Helsingin, Vantaan ja Sipoon seurakuntayhtymiin kuuluvat suomenkieliset seurakunnat (yhteensä 25) kuuluvat Helsingin hiippakuntaan ja Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen seurakuntayhtymään kuuluvat suomenkieliset seurakunnan ja Vihdin seurakunta (yhteensä kahdeksan) Espoon hiippakuntaan. Keski-Uudenmaan kunnan kuntajakoselvitysalueella olevista suomenkielisistä seurakunnista muut kuin Pornaisten seurakunta kuuluu Espoon hiippakuntaan. Pornaisten seurakunta kuuluu Helsingin hiippakuntaan. Vaihtoehto merkitsisi siten sitä, että alueelle muodostuisi entistä laajempia seurakuntayhtymiä. Voimassa olevien säännösten puitteissa näin monen seurakunnan

seurakuntayhtymän hallinto saattaa kuitenkin muodostua ongelmalliseksi. Seurakuntayhtymät hoitavat usein myös alueensa seurakuntien puolesta eri seurakuntatyön muotoja, kuten koko alueella palvelevaa perheneuvontaa, erikoisdiakoniatyötä tai viestintää, sekä tukevat monin tavoin seurakuntatyön toteuttamista seurakunnissa. Alueella tällä hetkellä toimivat kolme suurta seurakuntayhtymää (Helsinki, Espoo ja Vantaa) ovat hyvin toimivia, vaikkakin niiden hallinnolliset organisaatiot ovat rakenteiltaan jonkin verran erilaisia. Mikäli kuntajakoa muutettaisiin ehdotettujen kuntajakoselvitysalueiden mukaisesti, merkitsisi tämä myös huomattavia muutoksia Helsingin ja Espoon hiippakuntien alueisiin.

Myös esiselvityksen toisessa vaihtoehdossa ”Metropolihallinto ja vahvat peruskunnat” jouduttaiisiin jonkin verran muuttamaan Helsingin ja Espoon hiippakuntien välistä aluejakoa, mutta ei niin huomattavasti kuin ensimmäisessä vaihtoehdossa. Myöskään seurakuntayhtymien koot eivät arvon mukaan muodostaisi ongelmaa niiden hallinto-organisaatoratkaisujen kannalta. Ongelmallisena on kuitenkin pidettävä sitä, että Tuusulan seurakunnan jäsenistö jakautuisi, jolloin ainakin Tuusulan osalta myös seurakuntajakoa jouduttaiisiin muuttamaan. Seurakunta kuten kuntakin on perinteisesti ollut paikallisen identiteetin luoja. Kunnan alueen jakaantumisen tietäisi ainakin osalle seurakunnan jäsenistä 370 -vuotisen seurakuntaperinteen katkeamista.

Esiselvityksessä on arvioitu sekä ensimmäisen että toisen vaihtoehdon vaikutuksia alueen ruotsinkielisiin palveluihin. Alueella on kahdeksan ruotsinkielistä seurakuntaa, jotka kuuluvat Porvoon hiippakuntaan. Seurakuntien jäsenten kielelliset oikeudet on turvattu kirkkolain säännöksillä, jotka pohjautuvat kielilain (423/2003) säännöksiin. Siten seurakunnan ja seurakuntayhtymän kieli määräytyy samojen perusteiden mukaan, mitä kielellisestä jaotuksesta kielilain 5 §:ssä on säädetty. Kirkkolain mukaan seurakuntayhtymä on kaksikielinen, jos siihen kuuluu erikielisiä seurakuntia tai vähintään yksi kaksikielinen seurakunta. Kuntajakoa koskevia muutoksia vastaavien seurakuntien ja seurakuntayhtymien rakennemuutosten vaikutukset ruotsinkielisiin palveluihin alueella voidaan arvioida olevan samansuuntaiset kuin kunnissa.

Se seikka, millaisia rakennemuutoksia esiselvityksen kolmas vaihtoehto aiheuttaisi kirkon organisaatiossa, riippuu valittavista kuntajakoselvitysalueista.

Kirkkohallitus on kiinnittänyt huomiota siihen, että sekä toisessa että kolmannessa vaihtoehdossa metropolihallinto valittaiisiin suorilla vaaleilla. Selvityksessä ei kuitenkaan oteta muutoin kantaa vaalien toimittamiseen. Seurakuntavaaleissa seurakuntayhtymiin kuuluvissa seurakunnissa toteutetaan samanaikaisesti kahdet vaalit, joissa toisessa valitaan luottamushenkilöt seurakunnan seurakuntaneuvostoon ja toisessa seurakuntayhtymän toimielimeen, yhteiseen kirkkovaltuustoon. Kahden samanaikaisesti toimitettavan vaalin järjestelmä on äänestäjille haastava. Mikäli metropolivaltuuston vaali on tarkoitus toimittaa samanaikaisesti kunnallisvaalien kanssa, vaalien onnistuminen edellyttää sekä selkeitä säännöksiä että riittävää äänestäjien ohjeistusta.

Lopuksi kirkkohallitus viittaa valtiovarainministeriölle 26.2.2013 antamaansa lausuntoon ja toivoo, että kuntajakoselvitysten teossa otettaisiin huomioon myös muut kuntalaisten elämään vaikuttavat yhdyskuntarakenteet kuten paikallisseurakunnat. Siten olisi suotavaa, että myös seurakuntia kuultaiisiin paikallisen selvitystyön yhteydessä.

Arkkipiispa

Kari Mäkinen

Kirkkoneuvos

Pirjo Pihlaja